

vélemény

Teleki szobra

Eörsi István

író abszurditásnak tartja a Teleki-szobor fölállítását, s örül, hogy legalább a szabaddemokrata vezetők ezt kezdik végre belátni.

A zsidótörvények – mint minden faji vagy nemzeti diszkrimináció – tudományos igényű indokolással is szégyenteljes aljaságok voltak. Mégis másképp ítéljük meg őket Auschwitz után, mint előtte. Azokat, akik a Teleki Pál nevéhez fűződő numerus clausus (vagyis a XX. századi Európa első zsidótörvénye) ellen a Népszövetségnél akartak tiltakozni, a zsidó hitközség hazafiatlannak bélyegezte, és a kezdeményezőket elítélte, amiért magyar létükre rossz hírbe akarják keverni a magyar államot. Ha a hitközség vezetői előre látták volna, hogy a zsidó törvények láncolata Auschwitzig vezet, talán nem idomultak volna a korai Horthy-korszak hazafiassági követelményeihez. A német zsidók pedig az ismert vice szerint „Hinaus mit uns!” („Ki velünk!”) táblákkal vonultak fel, hogy kifejezzék Adolf Hitler uralomra jutása után szolidaritásukat szülőhazájukkal. Ez a vice nem született volna meg, ha a felvonulók látják, hogy menetelésük végállomása Auschwitz.

Teleki Pálnak sem kellett tudnia, hogy az általa szorgalmazott és beterveztetett zsidótörvények hova vezetnek. Feltételezem, hogy a gázkamrás megoldást ő sem szorgalmazta volna, már csak azért sem, mert megvetette a hitlerajt, ennek csöcselék-mentalitása miatt. Ő tehát tudományos meggyőződésétől és hazafiasnak vélt kötelességérzetétől vezérelve plántálta a magyar törvénykönyvekbe a fajelmélet logikáját, és tiszteletre méltó öngyilkossága megmentette attól, hogy szembesülnie kelljen e logika következményeivel.

Visszont akik ma szobrot akarnak állítani neki, ismerik ezeket a

következményeket. Minthogy ezek nem választhatók le Teleki érdemeiről, a szobor folyamatosan a szemünk elé idézné a magyar állampolgárokkal telezsúfolt auschwitz-i vonatokat. Azt sugallná a szobor, hogy Teleki államférfiúi érdemei a mérleg egyik serpenyőjében súlyosabbak, mint a másik serpenyőben a félmillió tetem.

Nyugat-Európában örök időkre száműzné magát a politika szférájából, aki szobrot akarna állítani egy antiszemita törvényt hozó és ezeket büszkén vállaló miniszterelnöknek. Nálunk azonban a rendszerváltozás óta tökéletesen elvtelenül és egymásba mosódva rehabilitálódik Horthy János és Kádár Miklós Magyarországa. A jobboldal hazánkban semmi áron nem mondana le a tervezett szoborról, már csak azért sem, mert jelentékeny hányada antiszemitább Telekinél. A szocialisták pedig elveiket zárójelbe téve most is, mint a kényelmetlen múltját szakadatlanul kompenzáló Medgyessy kormánykodása óta annyiszor, demonstrálni akarják, hogy a nemzeti középben ők is ugyanolyan jó magyarok, mint ellenfeleik a nemzeti jobboldalon. A szabaddemokraták sajnos ebben is követik őket, az utóbbi időben nem először. Mint e párt egyik alapító tagja, bánatosan állapítom meg, hogy az egykor szépen hangzó, igaz jelmondatot, a „Tudjuk, merjük, tesszük”-öt most már főként a farokbehúzás erkölcsi parancsára vonatkoztatják, arra a fantasztikusan kifinomult képességre, amellyel e párt döntéshozói cserben hagyják igazi híveiket. Most a főváros szabaddemokrata vezetésű kulturális bizottsága egyhangú döntésével, melyet a főpolgármester jóváhagyott, azokat hagyta cserben, akik azt várják éppen ettől a párttól, hogy legalább a rasszista nyomulásnak ellenszegül. A holokausztmúzeummal szinte egy időben a városvezetőség egy nem is vallási, hanem vérségi, faji alapon antiszemita miniszterelnök szobrával is gazdagítja Budapestet. Kapja meg mindenki, amit áhít, és akkor majd mindenki szeret bennünket: ez a nyomorúságos logika áll a döntés hátterében. A szo-

Nálunk a rendszerváltozás óta tökéletesen elvtelenül és egymásba mosódva rehabilitálódik Horthy János és Kádár Miklós Magyarországa.

Új irányt szab Medgyessy Péter

Kaján Tibor rajza

borelles tiltakozásokra válaszul Böhm András, a fővárosi szabaddemokrata frakció vezetője azt javasolta, hogy a szobrot csak néhány hónappal a múzeumavatás után állítsák fel. Finom érzékenységre valló javaslat. Hamlet apjának gyilkosa is várt egy keveset, mielőtt elvette volna Hamlet anyját.

Ebben az általános sötétségben felillant egy reménysugár: Kuncze Gábor pártelnök úgy nyilatkozott, hogy „Egy a jogkiterjesztés és a jogegyenlőség elveit valló párt vagy politikus nem támogathatja valakinek a piedesztálra emelését, aki a kirekesztés és a jogok korlátozásának politikáját képviselte”. Kuncze tehát – talán a szabaddemokraták körében tapasztalható felháborodás hatására is – fellépett saját pártjának csak a pillanatnyi népszerűsége pályázó grémiumai, potentátjai és köztisztletnek örövendő házi szentje ellen.

Úgy látszik, Demszky Gábor fontolóra vette Kuncze érvelését, és felfüggesztette a szobor felállításának céljából megindított engedélyezési eljárást. Különös oka volt erre, mert neki – a jelenlegi mérvadó szabaddemokrata vezetők közül szinte egyedül – van még veszténivalója, ha engedélyezi a szobor felállítását. Az ő imázsához ugyanis a városvezetők erényeken kívül hozzátartozik egy bizonyos vagányság, egy dogmától független, avantgardista indítatású baloldali atmoszféra, amely vonzza a szabaddemokrata őshagyománynak és általában a politikai liberalizmusnak a híveit. Ezt még elvesztheti, ha engedélyezi a szobor felállítását. E veszteséget nem tudná ellentételezni, mert imázsa ez esetben sem alakulna át lényegesen, csak legyen-gülne. Szerintem ő is tudta ezt, de igyekezett elfelejteni. Örülök, hogy ez a törekvése nem járt sikerrel.